

Středověká skriptoria

Dějiny knižní kultury

putamus. hunc quoque LIBER
ALIANO DO CLAVO OVS.
Explicit liber xi. de ciuitate di.

Pessime mus,
sepimus me
provocas ad
iram, ut te Deus
perdat

Skriptoria v Evropě

∞ Kulturní centra antiky – města

∞ Ve středověku centry kláštery a kapitulní kostely

∞ Nejvýznamnější písařská centra:

- kláštery ve

Fuldě, Reichenau, Hildesheimu, St. Gallen, Kolíně nad Rýnem, Trevíru, Echternachu a Salcburku, Bobbiu, Vivariu, Monte Cassinu

Britské ostrovy

∞ Klášter Lindisfarne:

Založen roku 653, centrum Northumbrijského království

Sv. Cuthbert, zemř. 20. března 687

Rukopis sepsán v 8. stol. na jeho památku

Nejstarší překlad evangelijního textu z latiny do staré angličtiny

Lucas in evangelio

QVO
RIVAT
QUIDE
MULTIS
LISUIT ORDINA
RE NARRATIONEM

Britské ostrovy

☞ Klášter Iona:

Kolem roku 800 zde byl sepsán rukopis nazývaný Book of Kells

Obsahuje 4 Evangelia, konkordanční seznam sestavený Eusebiem z Cäsareie a pro klášter v Kells důležité listiny

Písmem je ostrovní polounciála

uerunt illum purpura. Conduerunt
eum uesametiassus

Educunt illum ueruerunt
reht cum **Q**uicquid
runt praeteruenit quendam
sinonem cernunt uenientem de
ulla patrem alexandri **Q**uip
utcollera crucem eius

Perducunt illum nicolo
cha locum quod est nica
praeuatum aduariae locus

Dabant ei bibere mura
am unum **Q**uoniam

Crucifigentes eum chrise
runt uescimeta etas me
tentes sortem super eis quis quid
stollera

Francká říše

∞ Palácová škola Karla Velikého v Cáchách

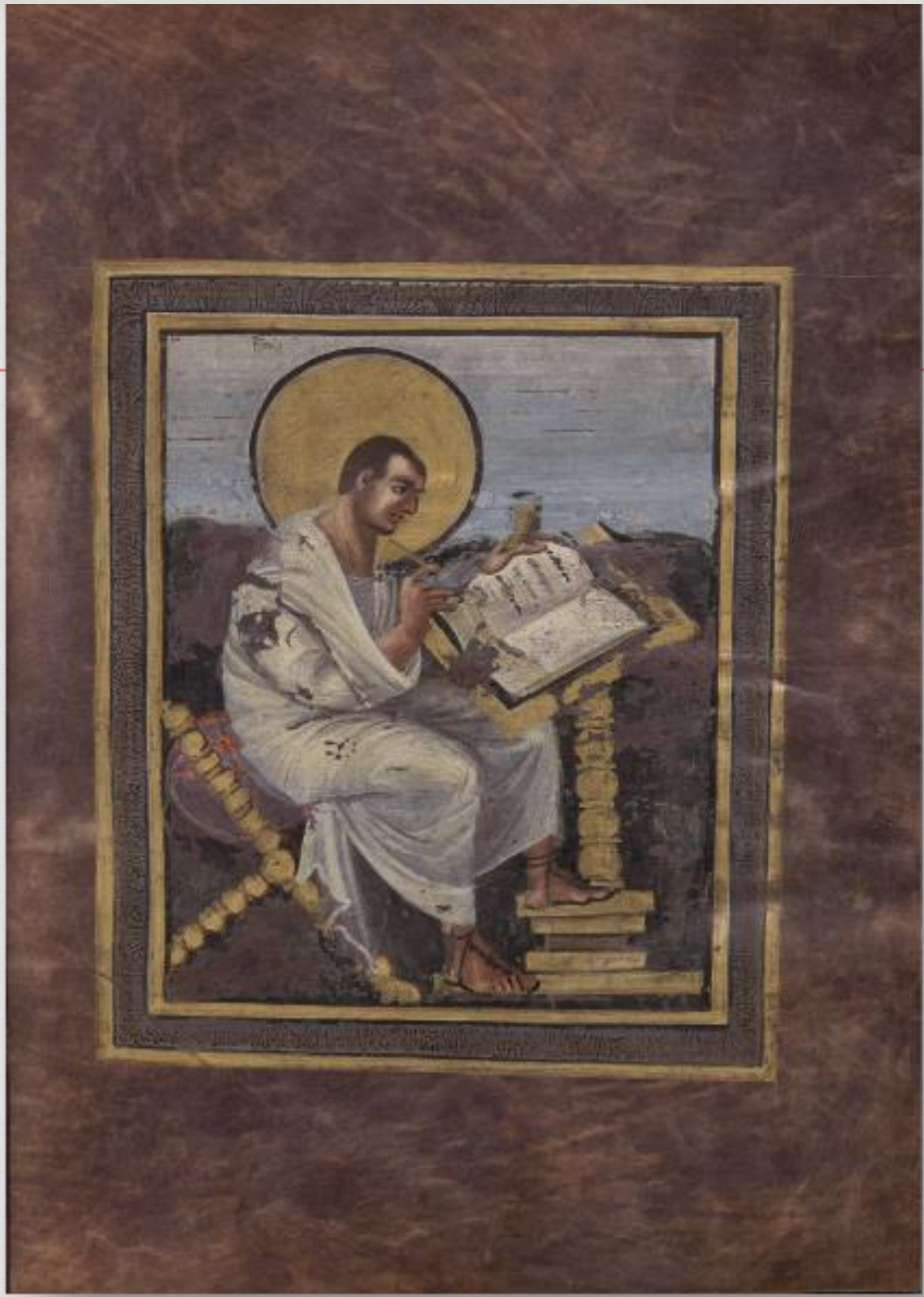
Roku 795 – Codes Aureus = Korunovační evangeliář
Svaté říše římské

Stránky barvené purpurem, hlavní texty psány zlatem,
nadpisy a marginálie stříbrem

Vazba – kolem roku 1500 - Hans von Reutlingen –
plastický reliéf s trůnícím Bohem otcem ve středu, po
stranách trůnu vyobrazení P. Marie, v rozích 4
evangelisté

3

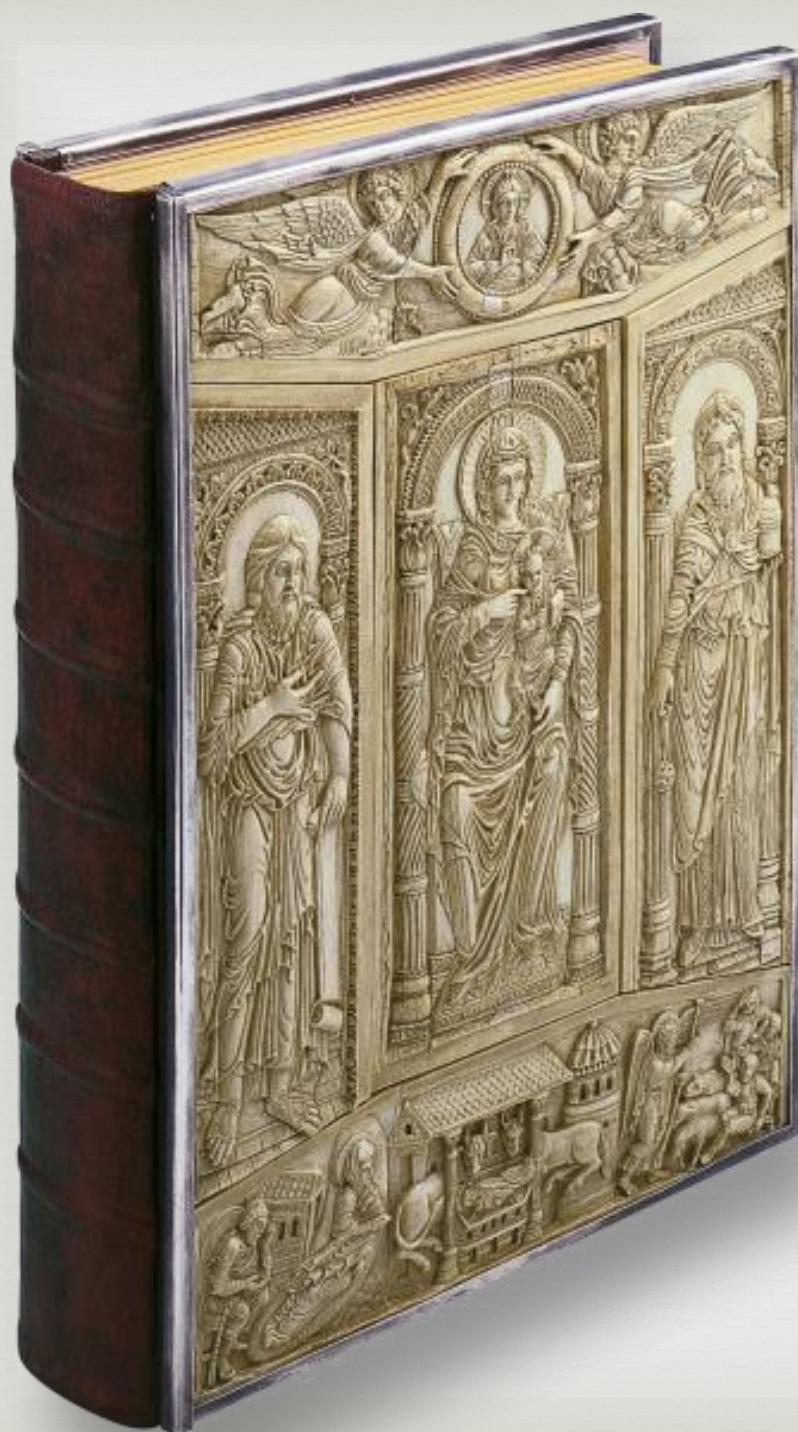

Francká říše

œ Palácová škola Karla Velikého v Cáchách
Lorschký evangeliář

Cca 810 sepsán v palácové škole v Cáchách, kolem roku 860 v klášteře v Lorsch, zde byl označen *evangelium pictum cum auro scriptum habens tabulas eburneas* (ilustrovaný evangeliář, psaný zlatem, s 11 slonovinovanými destičkami na vazbě)

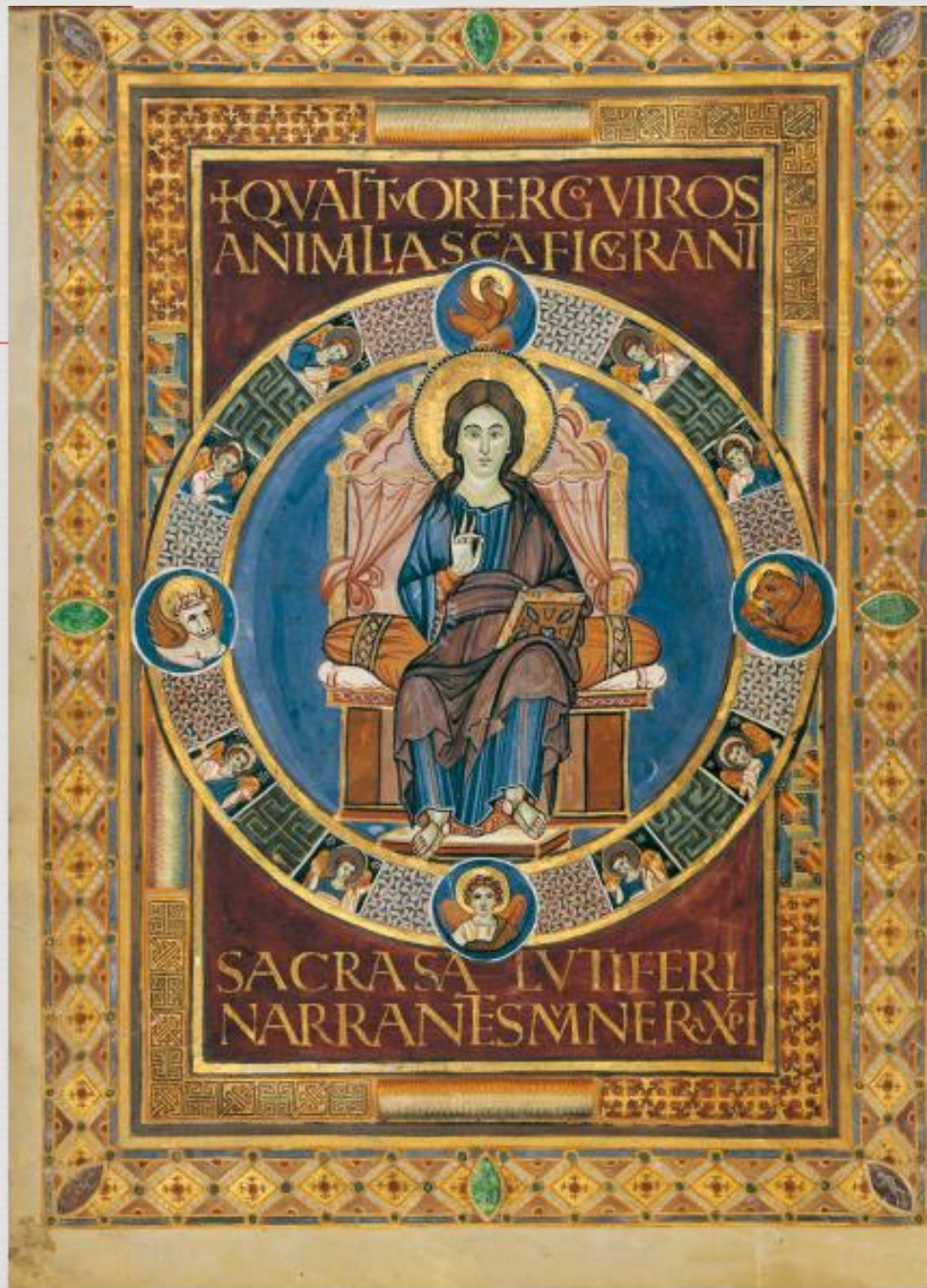
SECUNDUS

PAULUS CEMEN CON
 UENERUNT PRINE
 PUS SACERD OTUAD
 ET PHARISAEI AOP
 LINTUANDICENTES
 QD MINE RECOR
 DATISUMUS QUIA
 SEDUCTORILLEOI
 XTIA DUCUIENS
 POSITRES DIES I
 SUI QAD JUBEER
 CO CUSTODIRI SE
 PULCHRUCUS Q
 IN DIEC TERTI
 NE FORTE UENIA
 DISCIPULI EUS ET
 PARENTUR EUM
 ET DICANT PLEBI
 SURREXIT A MOR
 IS. ET ERIT NOUIS
 SIANUS ERROR PE
 IOR PRIOR AIT IL
 LIS PILATUS
 HABETIS CUSTODIA
 RE CUSTODITES IC
 UT SENTIS ILLI M
 AB EUNTES MUNIE
 RUNT SEPULCHR
 SIC NANTES LAPID
 CUM CUSTODIBUS

In Act. 13
 In 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

VESPERE AUT
 SABBATI QUAE L
 CES ERIT IN PRIN
 SABBATI UENIT CO
 RINCO ACONLENE
 ET ALITER A MAR
 UIDERES EPULCH
 ET ECCE TERRA
 MOTUS FACTUS
 EST MAGNUS AN
 CELUS ENIM DNI
 DESCENDIT DE CELE
 ET ACCEDENS RE
 UOLUIT LAPIDEM
 ET SEDEBAT SUP
 EUM. ERAT AUT
 ASPECTUS EIUS SIC
 UT PULCER ET UES
 TIMENTIUS SIC
 UT NIX. PRAET
 MORE AUTEM EIUS
 EXTERMITIS UN
 CUSTODES ET FACTI
 SUNT UELUT MOR
 TUUM
RESPONDENS AU
 TEM ANGELUS DI
 XIT MULIERIBUS
 NOLITE TONERE UES
 SCIO ENIM QUOD

In Act. 13
 In 12. 13. 14. 15. 16. 17. 18. 19. 20. 21. 22. 23. 24. 25. 26. 27. 28. 29. 30. 31. 32. 33. 34. 35. 36. 37. 38. 39. 40. 41. 42. 43. 44. 45. 46. 47. 48. 49. 50. 51. 52. 53. 54. 55. 56. 57. 58. 59. 60. 61. 62. 63. 64. 65. 66. 67. 68. 69. 70. 71. 72. 73. 74. 75. 76. 77. 78. 79. 80. 81. 82. 83. 84. 85. 86. 87. 88. 89. 90. 91. 92. 93. 94. 95. 96. 97. 98. 99. 100.

Reichenau

- œ Centrum ottonské knižní malby
- œ Syntéza mezi severním a jižním stylem knižní malby
- œ Stopy karolinské knižní malby, stejně jako insulární tvorby a byzantských vlivů
- œ Codex Egbert:
Nejstarší cyklus obrazů ze života Krista
10. stol.
Vliv Trevírské školy

uentus. Quia tamen in uicula et sic uenerunt
et ad dormierunt cum dicens. Uere filius dicitur

NILLO TEMPRE. Egressus est ihesus iherosolimis
ad mare. omnisque turba ueniebat ad eum. Et
docebat eos. Et cum precesserit. uidit eum al-
phai sedentem ad teloneum. et ait illi. Sequere
me. Et surgens secutus est eum. Et factus
est cum recumberet in domo illius.

multi publicani et peccatores simul discumbebant
cum ihu et discipulis eius. Erant enim multi. qui
et sequebantur eum. Et scribae et pharisaei
uidentes. quia manducaret cum publicanis et pec-
catoribus. dicebant discipulis eius. Quare cum
publicanis et peccatoribus manducet et bibit ma-
gister uester. hoc audito ihesus ait illis. Non ne-
cessitas est sanis medico. sed qui male habent. Non
enim ueni uocatos. sed peccatores.

·ΘΡΟΝΟΝ·ΕΠΙ·

Ihm nazarenum Dicit eis ihf Ego sum

Stabat autem et iudas qui tradebat eum. cum
ipsis. Ut ergo dixit eis ego sum. abierunt retror-
sum. et ceciderunt in terram. Iterum ergo interro-
gavit eos. Quem queritis. Illi autem dixerunt
Ihm nazarenum. Respondit ihf. Dixi vobis. quia
ego sum. Si ergo me queritis. sinite hos abire.

IN ILLO TEMPRE. Cum intrasset ih̄s hiero-
soliman. commotæst uniuersa ciuitas dicens. Quis
est hic. Populi autem dicebant. hic est ih̄s p̄phetæ
ana. areth galilæe. Et intrauit ih̄s in templum
di. et acciebat omnes uedentes in illo et ementes
in templo. Et mensas nummulariorum et cathedras
uedentium columbas euerit. Et dicit eis.

In crastinum autem. turba multa quæ uenerat ad
diem festum. cum audissent quia ih̄s uenit iherosoly-
mam. acceperunt ramos palmarum. et p̄cesserunt
obuiam ei. et clamabant. Osanna. benedictus qui ue-
nit in nomine dñi. rex israhel. Et inuenit ih̄s asellu
et sedit super eum. sicut scriptum est. Noli timere filia
sion. ecce rex tuus uenit tibi sedens super pullu. asine.
hæc non cognouerunt discipuli eius primum. sed

Echternach

- ∞ Klášter založen 698 sv. Wilibrordem, iroskotským mnichem
- ∞ Jeho knihy základem knihovny
- ∞ Knihovna doložena roku 706
- ∞ Klášter obnoven po normanských nájezdech r. 973 opatem a komunitou z Trevíru
- ∞ Pod jejich vlivem formování iluminátorské a písařské dílny a také písařské školy
- ∞ V době císaře Jindřicha III. (1039-1056) klášter říšským kancléřstvím, vystavují se zde i císařské listiny

Echternach

- ☞ Knihovna a skriptorium umístěny patrně u sakristie
- ☞ Takto zachyceno v tzv. Echternachském evangelistáři (vznik 1039-1041)
- ☞ Pod oblouky románské architektury sedí písař – mnich, který sepisuje rukopis, a vedle něj laický umělec – iluminátor, který knihu doplňuje výzdobou

Salcburk

- œ Cca 700 založen benediktinský klášter sv. Petra a klášter benediktinek sv. Erentrudy na Nonnenbergu
- œ V mužském klášteře také písařská a malířská dílna a škola
- œ 2. čtvrtina 9. stol – vývoj vlastního písařského stylu – 5 evangeliářů a 1 lekcionář

Salcburk

- ∞ Vliv byzantského umění a stylu
- ∞ Císařovna Theofano, manželka Otty II. (973-983)
- ∞ Zakladatelem tohoto stylu pod vlivem Byzance mistr pracující v Řezně, do Salcburku se styl dostává s jedním z jeho žáků
- ∞ V 11. stol. Přechází centrum tohoto umění z Řezna do Slacburku
- ∞ Rozvíjí se zde iluminátorská dílna a především škola
- ∞ Např. kniha perikop kustoda Bertolda, evangeliáře z Admontu a Štýrského Hradce.

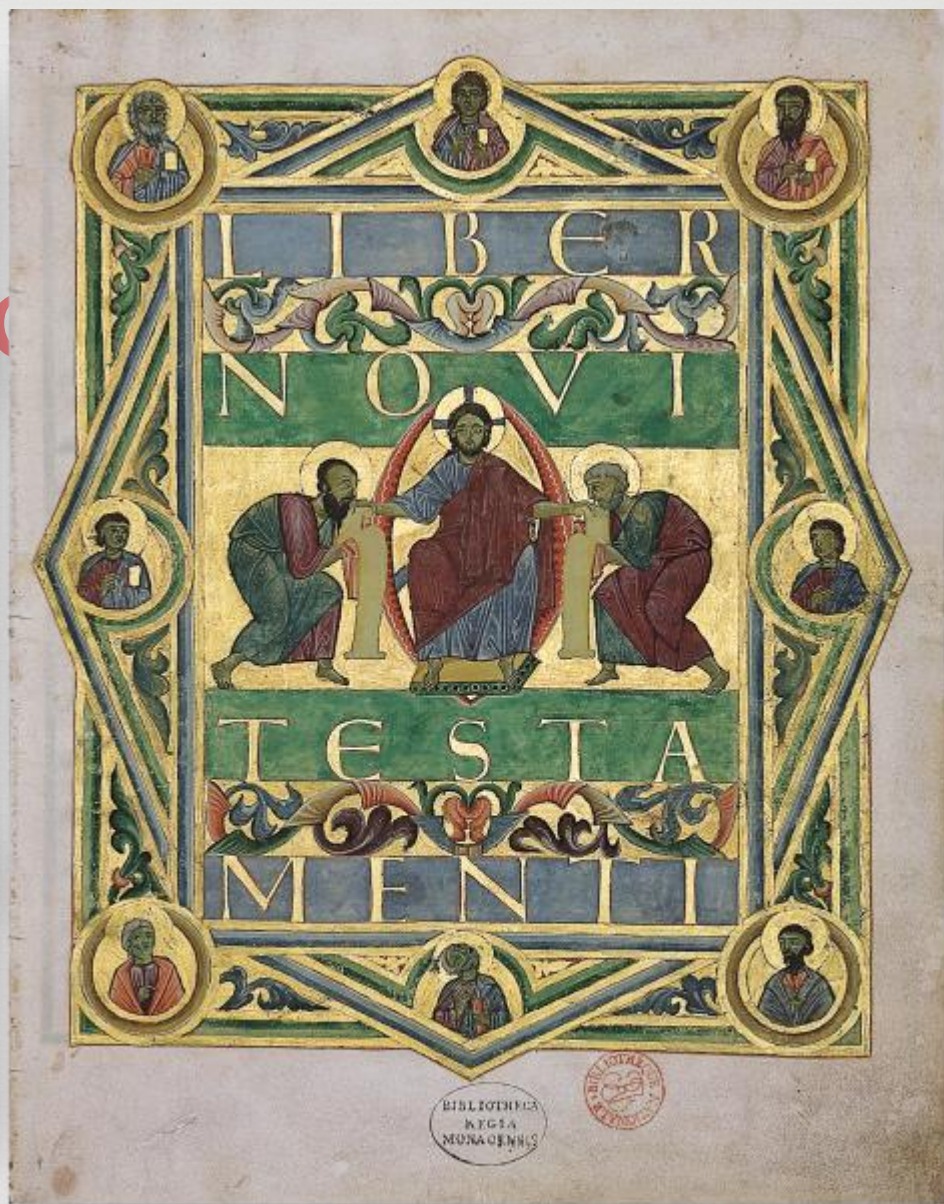
autem non loquebatur eis. **S**orsum autē
discipulis suis dissecebat omnia.

IN PURIFICACIONE MARIE
SECUNDUM LUCAM

QUONIAM
IMPLETIS VENTUS

die purificationis marie ma-
tristibus secundum legem moysi-
tulerunt illum in iherusalem ut siste-
rent cum domino sicut scriptum est in lege
domini quia omne masculinum adperi-
ens uulvam sem domino uocabitur: Et
ut darent hostiam secundum quod dictum
est in lege domini parturiturum aut duos pul-
los columbarum. **E**t ecce homo erat in
iherusalem cui nomen symeon & homo
iste iustus & timoratus expectans conso-

BIBLIOTHECA
REGIA
MONACENSIS

Písařská centra u nás

∞ Významné kláštery

Břevnov, Ostrov, Sázava

∞ Skriptoria u kapitulních kostelů

Praha, Olomouc

∞ 12. století rozvoj dalších písařských center –
především cisterciácké a premonstrátské kláštery

Strahov, Plasy, Teplá

∞ Podlažice

Skriptorium olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka

- ∞ Rkp. A 21/1 (Archiv Pražského hradu, Knihovna pražské kapituly) - sv. Augustin: De civitate Dei, lib. I-XI ; Olomouc 1131-1150
- ∞ Rkp. A 21/2 (Archiv Pražského hradu, Knihovna pražské kapituly) - sv. Augustin: De civitate Dei, lib. XII-XXII ; Olomouc 1131-1150
- ∞ A 144 (Stockholm, Královská knihovna) - Horologium Olomucense (breviář)
- ∞ R 396 (Knihovna Benediktinského opatství Rajhrad) - Missale Olomucense

Skriptorium olomouckého biskupa Jindřicha Zdíka

- ☞ CO 205 (ZA Opava, pob. Olomouc) – Ivo Carnotensis – 30. l. 12. stol.
- ☞ CO 98 (ZA Opava, pob. Olomouc) – Bernardi de Clara Valle Epistolae – 40. l. 12. stol.
- ☞ CO 202 (ZA Opava, pob. Olomouc) – Liber conciliorum et collecta Purcardi – 30. l. 12. stol.
- ☞ CDB I., č. 115 (po 30. VII. 1131) – přenos biskupského sídla od sv. Petra ke sv. Václavovi
- ☞ CDB I., č. 116 (po 30. VII. 1131) – zřízení kapituly u sv. Václava

Podlažice

Knižní kultura 14. a 15. stol.

- œ Proměna – významnými centry panovnické dvory, které zadávají jednotlivé rukopisy
- œ Nejvýznamnějšími centry dvory příslušníků francouzské královské rodiny

Knižní kultura 14. a 15. stol.

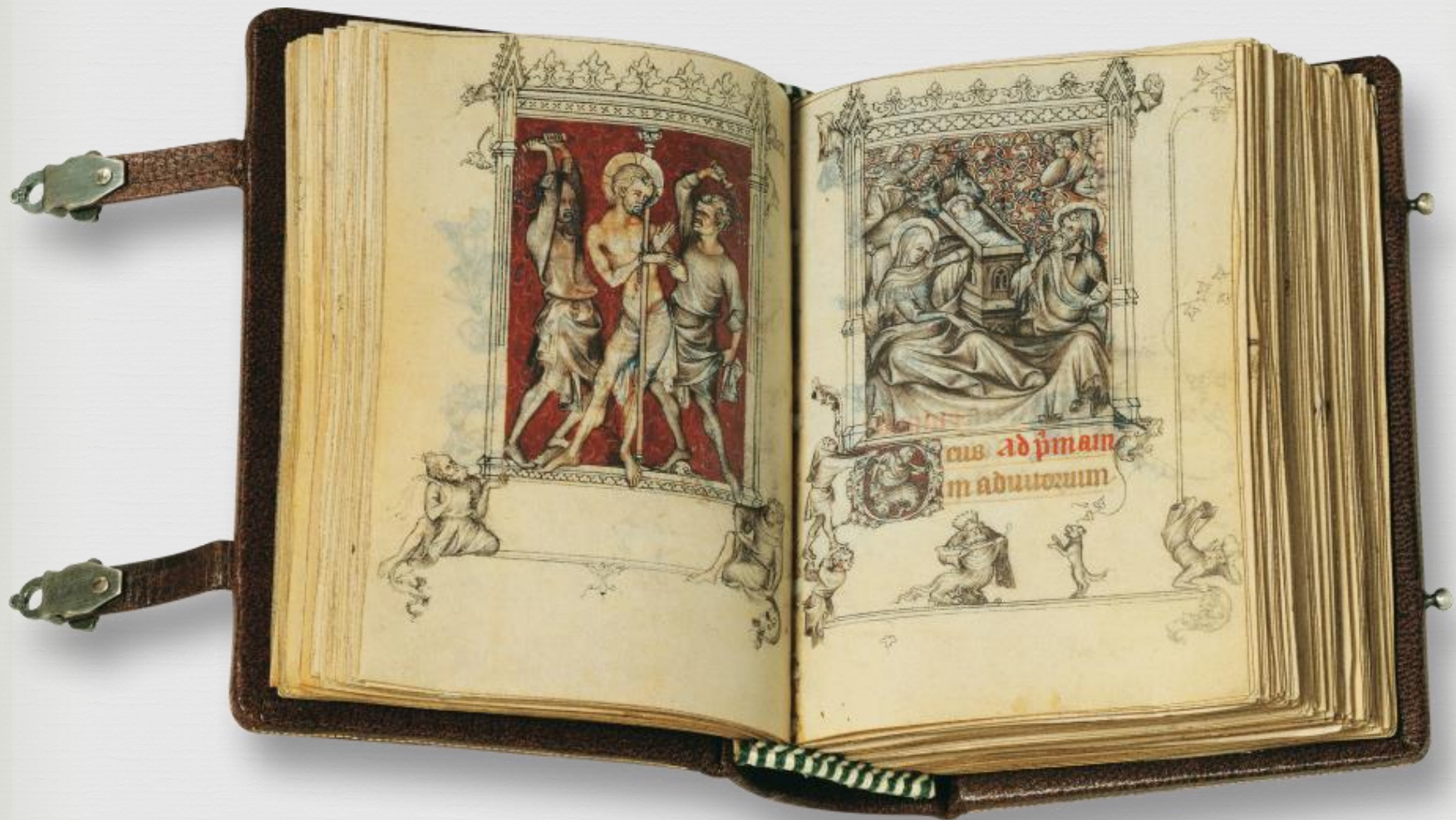

☞ Kniha hodinek Jeanne d'Evreux, manželky fr. Krále Karla IV.

Miniatury polomonochromatické malířské techniky

1325-1328 v Paříži

25 miniatur

cus ad pman
m aduorum

Knižní kultura 14. a 15. stol.

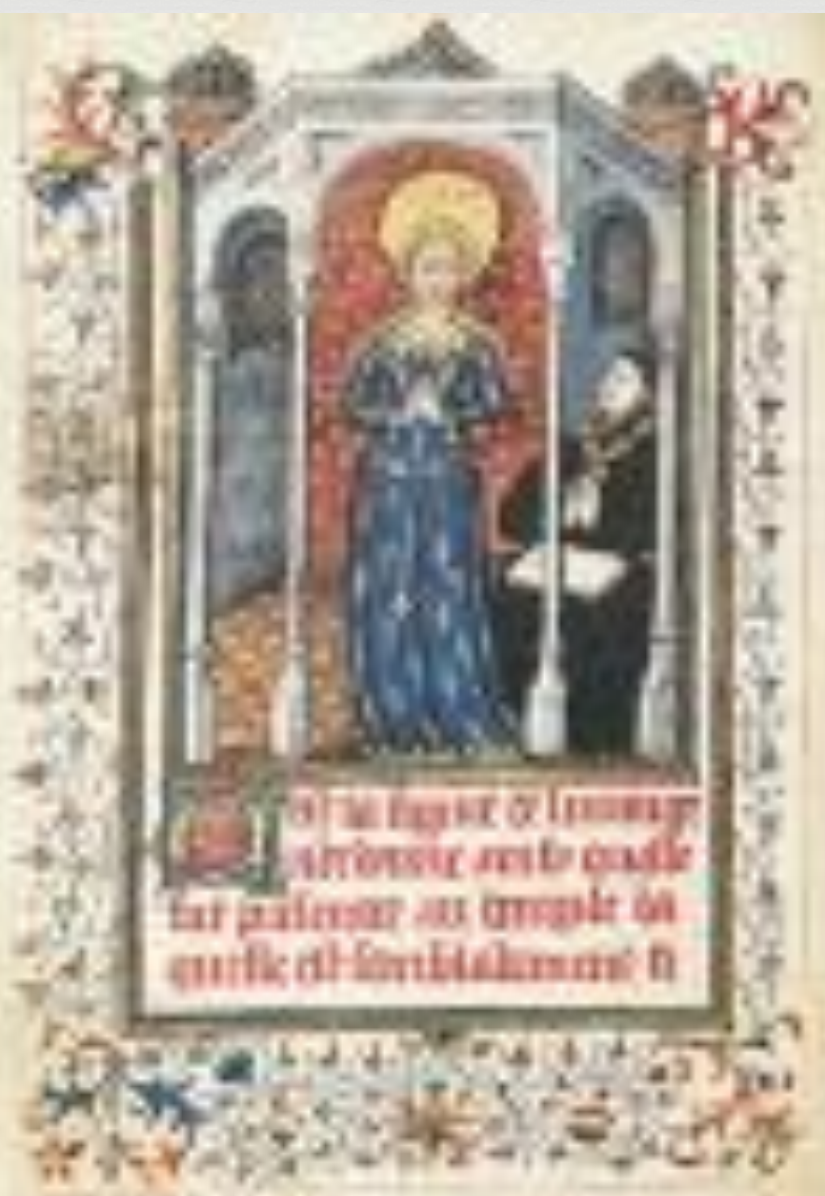

☞ Knižní oltář Filipa Dobrého

1430

Miniatury diptychu jsou cca o 20 let starší než kniha

In diebus illis et loquens
ad discipulos suos et dicens
Ecce ego mitto vos in mundum
predicare euangelium in
omni creatura

Knižní kultura 14. a 15. stol.

☞ Kniha o lovu Gastona Phoeba
Gaston III., hrabě z Foix a Béarn
1387-1389

87 miniatur, většina z nich zlacených

Výmalba provedena v ateliéru Bedfordského mistra

In the first part of the
book, the author describes
the life of the king and
the events of the reign.
The first part of the book
is devoted to the king's
early life and his
education. The second part
describes the king's military
campaigns and his
relationships with his
subjects. The third part
deals with the king's
domestic affairs and his
personal life. The fourth
part of the book
describes the king's
death and the
succession of his
son.

In the second part of the
book, the author describes
the king's military
campaigns and his
relationships with his
subjects. The third part
deals with the king's
domestic affairs and his
personal life. The fourth
part of the book
describes the king's
death and the
succession of his
son.

**Cy deult des maladies des chiens
et de leurs curages.**

Chiens ont
mourir de
dumeries
maladies
et la plus
grande cest
la rage. de
quoy il y a
de. ix. manieres. Lesquelles ten
deuy voir parer. La premiere
appelle ten rage curage. Les chi
ens qui sont curages de tele m

ge. ment etillent a voir calle.
et non pas releveur come il
soulloctur avec quant il estoit
sains. Quant il pevent cling
per. ilz vont tout prout moi
dant hommes et bestes. et quant
quils trouvent deuant eulx. et
est moult peulente leur ma
leur. car ce que ilz mordront
de quoy ilz n'ont sang. a
gant yonne ten qui se soit
curage. Les signes de cognoit
le comencement du chien cur
ge. cest quil ne mengue mie

Il vult que nul ne soit assis au banquet le doit faire en puer et en che.

A quelle assés
 bice le fait e
 tele maniere
 la nuyt d'auant
 que le seigneur
 de la chaste ou
 le moultre ve

neur voudra aller en boys. il doit
 faire venir devant lui les veues
 les aides les valets et les pages.
 et leur doit a chascun assigner
 leurs quertes en certain lieu et le
 puer l'un de l'autre. et l'un ne doit

poire venir vers la querte de l'autre
 ne faire ammy. Et chascun doit
 quater en la maniere que luy dit
 du suet qui puer. et leur doit
 figurer le lieu ou l'assandier sera.
 au plus aise de roy. et au plus
 pres de leurs quertes. et doit estre
 le lieu ou l'assandier sera en un
 lieu pie tout vert. ou il aye de bon
 arbres tout au tour. l'un loing de
 l'autre. et une fontaine d'air ou
 un ruis de ley. Et l'assandier
 pour ce a toutes les gens de la chaste

Knižní kultura 14. a 15. stol.

œ Přebohaté hodinky vévody z Berry

Jean de Berry

Největší sběratel 14./15. stol.

Knihovna o cca 300 rukopisech

Malíři – bratři z Limburka

172 miniatur

Deus in ad
mirum
meum
rend. **ps.**

Domine ad adiu
uandum me festina
Gloria patri et filio
et spiritui sancto. **ps.**

Dicitur erat in prin
cipio et uerbum et factum
et in secula seculorum.
amen. **ps.**

Inqui uelant
facere huiusmodi
ut uideat huiusmodi
genitibus et huiusmodi

Dominus in ad
 uentum
 meum in
 caelestibus

Domine ad adu
 uandum me festina.
Gloria patri et filio
 et spiritui sancto.

Ad amplicen
 dam uiam
 suam in entu
 domus mille uel loci.

Si uiam pacis la
 latus et prospera
 mens dingat do
 minus iuxta xpc